

бути зазначені особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, або вказано про їх відсутність. Виходячи з вимог Податкового кодексу України, в заявах про видачу свідоцтв про право на спадщину нотаріуси мають роз'яснювати спадкоємцям вимоги статті 174 Податкового кодексу України: розміри ставок оподаткування об'єктів спадщини (п. 174.2 ст. 174 Податкового кодексу України); що особами, відповідальними за сплату (перерахування) податку до бюджету, є спадкоємці, які отримали спадщину, дохід у вигляді вартості успадкованого майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягає оподаткуванню, включається спадкоємцями до складу загального річного доходу платника податку і зазначається в річній податковій декларації, крім спадкоємців-нерезидентів, які зобов'язані сплатити податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини (п. 174.3 ст. 174 Податкового кодексу України).

При встановленні факту одночасного відкриття декількох спадкових справ (наприклад, за місцем проживання спадкодавця і за місцезнаходженням спадкового майна), спадкові справи, відкриті з порушенням вимог ст. 1221 ЦК, повинні бути передані за належністю нотаріусу, до компетенції якого входить ведення цієї спадкової справи (підпункт 2.7 пункту 2 глави 10 розділу II Порядку).

Статтею 1270 ЦК України встановлено строки для прийняття спадщини. Період у часі, протягом якого спадкоємець може вчинити передбачені законом дії, що спрямовані ним на прийняття спадщини, називається строком для прийняття спадщини.

Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

Якщо спадкоємець протягом цього строку не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її.

За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини.

Крім того, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини за письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. в редакції від 19.07.2017 р.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. в редакції від 10.09.2017 р.
3. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р № 3425-ХІІ в редакції від 04.06.2017 р.
4. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року №296/5

Калініченко Зоя Дмитрівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ ВИРІШЕННЯ РЕЗОНАНСНИХ ПРОБЛЕМ ОФШОРНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

В результаті великого витоку документів від компанії Appleby, який отримав назву "Райське досє" (Paradise Papers) , та від юридичної компанії

Mossac Fonseka (проект Panama Papers), стали відомі нові подробиці про те, як заможні люди, в тому числі чиновники, використовують офшори. Володіння компаніями в офшорних юрисдикціях само по собі не є злочином, але такі структури часто використовуються в нелегальних операціях.

Офшори використовуються в першу чергу для того, щоб мати віртуальний рахунок - рахунок, прив'язаний до фізичної особи від компанії. Гроші на цьому рахунку можуть бути абсолютно прозорими після всіх сплачених податків.

Офшори – це, по суті справи, місцевість, на яку не поширюється регулювання вашої країни, і в яку компанії або фізичні особи можуть перенаправити свої гроші, активи або прибуток, щоб отримати вигоду з більш низьких податків.

У світі налічується більше мільйона офшорних компаній. Абсолютна більшість цих компаній - просто власники рахунків в банках. Ці компанії не займаються комерційною діяльністю, вони не беруть участь в експортно-імпорتنих операціях, і навіть в так званій оптимізації податків. Це просто кінцевий власник рахунку[1].

Для кінцевих власників рахунків, якими є компанії чи просто забезпечені люди з такими офшорними рахунками в зарубіжних банках, ці рахунки зручні тим, що їх використання не підпадає під закон про валютний контроль, який дуже жорстко регулює операції. Гроші на рахунку є, але вони не беруть участі в схемах з виведення капіталу з країни. Для тих, хто здійснює велику кількість зарубіжних операцій, це вкрай незручний і архаїчний закон. Це одна з причин, по якій більшість швейцарських і люксембурзьких банків пропонують мати саме офшорний рахунок.

У випадку з чиновниками і депутатами це зовсім окрема історія. За останні десять років і чиновнику, і депутату практично неможливо відкрити офшорну компанію, тому що ні один номінальний директор не прийме його в якості бенефіціара. Вони всі потрапляють під категорію PER - Politically exposed person (політичний діяч), здійснюється перевірка due diligence [стандартна перевірка], і їм просто не відкриють таку компанію. А якщо відкриють компанію, то не відкриють для цієї компанії рахунок в банку. В банках та інших фінансових установах працює схема Know Your Customer [знай свого клієнта], через яку вкрай важко їм відкривати рахунки[2].

Отже, як показують оприлюднені документи, в цих схемах ухилення від податків, а десь і в корупційних схемах, задіяна досить велика кількість міжнародних лідерів і бізнес-еліти в багатьох країнах. Вже почали з'являтися заяви і в ЄС, і в Україні, і в США із закликами провести розслідування цих матеріалів. Це буде елемент глибокого аналізу, в т.ч. юридичної оцінки фактів.

Але знову ж таки цей витік показує, що десь вони не можуть відкрити рахунки, але їм рекомендують звернутися в іншу юрисдикцію, і там ці проблеми вирішуються. Тобто якщо, припустимо, хтось не зміг відкрити рахунок в одній острівній території, йому рекомендували звернутися в іншу острівну територію, і там спокійно реєструють комерційну компанію, незважаючи на те, що він не вказує, наприклад, що знаходився в якийсь момент під слідством.

Власне ці моменти показують, що існує система подвійних стандартів, і для багатих і ультрабагатих людей правила спотворюються. Це головний висновок, який треба зробити. А незадеклароване майно чиновника і його сім'ї, або відсутність в деклараціях трастів і фондів, які насправді є, використання трастів і офшорних компаній для реєстрації Прайвет-джетів - це вже на другому плані. В цілому показано, що існує практика гнучкого

підбудовування нормативно-правової бази під клієнтів.

Офшорні юрисдикції обивателям відомі як "податкові притулки", або більш офіційно як офшорні фінансові центри для представників галузі. Як правило, вони стабільні, потайливі і надійні. Часто це маленькі острови, але не завжди це так, і вони можуть відрізнятися за ступенем того, як строго проводяться перевірки на правопорушення.

Великобританія тут є великим гравцем, не тільки тому, що багато її заморських територій і коронні володіння - офшорні фінансові центри, а тому що багато юристів, бухгалтерів і банкірів, що працюють в офшорній галузі, знаходяться в лондонському Сіті. Мова, в першу чергу, йде про супербагатих. Брук Харрінгтон, автор дослідження "Капітал без кордонів: керуючі активами і 1%", говорить, що офшорні фінанси - не для 1% населення, а для 0,001% [2].

Boston Consulting Group говорить, що в офшорах міститься близько 10 трильйонів доларів. Це майже дорівнює сукупному ВВП Великобританії, Японії і Франції разом взятих. І це ще може бути заниженою оцінкою.

Нам потрібно знати, що відбувається в офшорах, бо якби офшори не були секретними, то деяких з цих речей просто не могло б статися, нам потрібна прозорість.

Компанія Appleby раніше заявляла, що офшорні фінансові центри "захищають людей, що стали жертвами злочинів, корупції і переслідування, вкриваючи їх від корумпованих урядів". Інформаційні організації, що розслідують витoki інформації з архіву внутрішніх документів Appleby, пояснюють, що розслідування ведеться в громадських інтересах, тому що витoku даних з світу офшорів неодноразово розкривали інформацію про різні правопорушення.

Appleby у відповідь на витoki заявила, що вони задоволені тим, що немає доказів правопорушень як з їхнього боку, так і з боку їхніх клієнтів. У компанії додали, що не терплять протизаконних дій. Більша частина даних надійшла саме від компанії Appleby, зареєстрованої на Бермудах. Витік отримав назву "Райське досє" (Paradise Papers). У ньому міститься 13,4 млн. документів, в основному від однієї компанії - Appleby, що займається офшорними фінансами. Вона надає юридичні послуги еліті офшорного бізнесу. Компанія допомагала клієнтам засновувати компанії в закордонних юрисдикціях з низькими або нульовими податковими ставками. Ці та інші документи, в основному з реєстрів юридичних осіб юрисдикції Карибського басейну, отримала газета Süddeutsche Zeitung, яка не розкриває свого джерела. Але у розпорядження цієї німецької газети Süddeutsche Zeitung потрапила неймовірна кількість інформації — 2,6 терабайта (11,5 млн файлів) PDF-файлів, фотографій, електронної пошти та внутрішньої бази даних офшорної компанії за 1970-2016 роки. Це більше, ніж загальний об'єм Wikileaks Cablegate, Offshore Leaks, Lux Leaks і Swiss Leaks.

Цією інформацією німецькі журналісти поділилися з Міжнародним консорціумом журналістських розслідувань (ICIJ), який об'єднує більш ніж 60 ЗМІ зі всього світу в роботі над цими документами, в результаті чого світ побачили сотні резонансних розслідувань про світових лідерів та їх бізнес-угоди. Журналісти з 67 країн отримали доступ до нових секретних документів, які розкривають фінансові зв'язки та махінації представників істеблїшменту.

Документи вказують на те, що найбагатші люди планети заховали в офшорах майже 8 трлн євро. Гроші зберігали в офшорах 19 острівних держав, серед яких — Аруба, Багамські острови, Домініканська республіка, Вануату, Самоа, Тринідад і Т.

Українські чиновники теж стали героями розслідувань. Так, журналісти опублікували нову інформацію про Петра Порошенка. Вона може свідчити, що створювалися компанії в іноземних юрисдикціях для мінімізації податків.

На Кіпрі також мінімізуються платежі, а Британські Віргінські Острови (BVI), як правило, потрібні для продажу. Ти продаєш нижню структуру Кіпр-Нідерланди-Україна і на BVI не платиш податки або продаєш структуру Нідерланди-Україна і не платиш податки на Кіпрі. Можна продавати і на рівні BVI, і на рівні Кіпру", — пояснює Лікарчук.

За словами юриста, українське підприємство в траст передати справді важко, але будувати саме таку структуру для відповідних цілей не потрібно. "Якусь структуру над нею будувати потрібно. З точки зору трасту підходить Кіпр-Україна, і не треба утримувати дорогу Голландію, яка потрібна тільки тоді, коли є грошові потоки", — зазначає Лікарчук.

Також, за словами юриста, ця структура у випадку продажу компанії не передбачає сплати податків на території України. "На території України, ймовірно, не будуть сплачуватися податки. Навіть якщо ти будеш продавати українське підприємство від імені нідерландської компанії, ти все одно отримаєш гроші на Голландію. Цю ситуацію треба додатково аналізувати. Продаж, швидше за все, планувався або на рівні Кіпру, або на рівні BVI — Кіпр без заходу грошей в Україну", — припускає юрист.

Того, що така структура могла бути використана для оптимізації сплати податків, не виключає і керівний партнер компанії Suprema Lex Віктор Мороз. "З точки зору придбання української компанії цікавішим видається структурування відповідної угоди з використанням інструментів у вигляді офшорних компаній та іноземних холдингів. Це дозволяє зробити операцію більш безпечною. Хоча переслідування інтересів податкової оптимізації також виключати не можна".

Ще один відомий український юрист, який побажав залишитися неназваним, вважає: якби президент хотів сплатити податки в Україні, то таку структуру він точно не створював би. "Для чого ускладнювати, якщо є президент, який хоче продати компанію, сплативши всі податки? Для чого ускладнювати структуру, насичуючи її Люксембургом, Голландією, Кіпром та BVI? Якщо у тебе є майно на території України, продай акції компанії "Рошен", сплати податки і спи спокійно. Як гроші у разі продажу зайдуть в Україну? Ніяк. Хіба що їх по ланцюжку кидати як дивіденди, поки вони не дійдуть до офшорки BVI, якою Порошенко володіє напямую. Ось тоді ця офшорка може заплатити дивіденди. Такий варіант можливий, але малоімовірний", — каже юрист.

Саме твердження про те, що президент має намір "продати бізнес", виявилось дещо маніпулятивним. Насправді Порошенко володіє десятками активів у різних сферах — від фінансової до аграрної. Детальний перелік цих активів можна переглянути тут.

Натомість ці активи ще більше підпадають під корупційні ризики, оскільки час від часу отримують державні замовлення.

Мова про їх передавання у "сліпий траст" навіть не йшла. Вони перебувають в управлінні української компанії з управління активами — такого собі внутрішнього українського офшору. Українські компанії з управління активами створюються переважно для оптимізації податків. Також величезною проблемою лишається те, що за останні роки небагато зроблено для того, щоб українська юрисдикція мала авторитет у світі. Навіть вітчизняні суб'єкти господарювання намагаються реструктуризувати бізнес за кордоном, щоб мати можливість захищатися у судах іноземних юрисдикцій.

Поправка на офшорні капітали дозволяє оцінити, яким насправді є

розрив між багатими і бідними в кожній країні.

Але рахувати гроші заможних людей стає складніше. З одного боку, збільшується число країн, які погодилися на автоматичний обмін фінансовою інформацією. Зараз в такому списку вже 115 країн (вони опубліковані на сайті Організації економічного співробітництва і розвитку). У їх числі популярні офшорні юрисдикції, такі як Панама і Кайманові острови.

З іншого боку, офшори, що пропонують широкий спектр фінансових послуг, наприклад, легально скоротити податкові виплати і полегшити ведення бізнесу, також допомагають приховати капітали від сторонніх очей. І частина клієнтів офшорів використовує офшорні юрисдикції для приховування нечесно отриманих доходів.

Офшорна економіка зростає. Дані про обсяг активів в офшорах різняться. В абсолютних значеннях обсяги коштів в офшорах ростуть: з 6 трлн доларів в 2005 році до 10 трлн доларів в 2016 році, Це дані Boston Consulting Group, отримані в ході інтерв'ю з фахівцями з управління приватними активами. За консервативними оцінками, в офшорах сховано 10-13% світового ВВП, вважають в Boston Consulting Group.

А некомерційна організація Tax Justice Network в своєму дослідженні (.pdf) підрахувала не тільки фінансові активи, а й різні цінності, записані на офшори: яхти, предмети мистецтва, нерухомість. За даними Tax Justice Network, тільки в 2010 році в офшорах зберігалось 21-32 трлн доларів.

Крім того, окремі країни публікують статистику про іноземні активи в банках. Наприклад, так робить Центральний банк Швейцарії.

Дані про депозити іноземців розкривають і інші офшори. Але у них, на відміну від Швейцарії, є істотний недолік: в цих даних не вказується інформація про найбільшу частину офшорних капіталів - цінні папери іноземців на балансах офшорних банків. Цю частину капіталів дослідники зазвичай оцінюють з аномалій в інвестиційній статистиці.

Використовуючи ці аномалії, французький економіст Габріель Зукман ще у 2013 році підрахував, що в офшорах міститься близько 10% світового ВВП або 8% особового фінансового стану всіх жителів планети.

У серпні 2017 року Національне бюро економічних досліджень (НБЕІ) опублікувало дослідження, з якого випливало, що росіяни зберігають в офшорах активи на суму, що в три рази перевищує обсяг золотовалютних резервів. Виходить більше 1 трлн доларів. А у вересні було опубліковано чергове дослідження офшорних капіталів, підготовлене Габріелем Зукманом і його колегами Аннет Альстадсетер і Нільсом Йохансеном з НБЕІ. Вчені вперше з'ясували, які держави є лідерами за обсягом капіталу в офшорах по відношенню до свого ВВП.

Це стало можливим завдяки тому, що в 2016 році офшори почали розкривати, який обсяг депозитів в їх банках належить громадянам конкретної країни - наприклад, скільки грошей зберігають росіяни в Гонконзі. Раніше офшори всього лише повідомляли, скільки у них іноземних коштів в цілому.

За їх підрахунками, росіяни в 2007 році зберігали в офшорах суму, рівну 54% ВВП країни. Вибір саме цього року економісти пояснюють тим, що оцінити повністю обсяги коштів в офшорах для пізніших періодів не представляється можливим, тому що в другій половині 2000-х років власники офшорних рахунків стали активніше використовувати компанії-одноденки.

Зукман і його колеги проаналізували обсяг офшорних капіталів в різних країнах і прийшли до висновку, що найменше послугами податкових гаваней користуються скандинавські країни. Наприклад, в скандинавських країнах лише 10,5% стану 0,1% найбагатших жителів зберігається в офшорах.

Для Росії показники інші: більше 45% коштів 0,1% найбагатших громадян знаходиться в офшорах. Схожа ситуація спостерігається в країнах Перської затоки і деяких латиноамериканських державах, таких як Венесуела.

Володіння офшорною компанією не є незаконним. Створення офшорної компанії можна розглядати як логічний крок для широкого спектру бізнес-операцій. Однак, документи свідчать, що реальною мотивацією для співпраці з офшорними компаніями більшості фігурантів було прикриття реальних власників компаній та ухилення від сплати податків.

Політики часто використовують довірених осіб для прикриття своїх бізнес-інтересів, а юрисдикцію інших країн — для ухилення від сплати податків. Документи, які були отримані в результаті цих витоків, розкривають сотні злочинів, хабарництво та корумпованість глав держав. Публікації спричиняють відставки чиновників, а правоохоронці починають свої розслідування. Однак найголовніше те, що можуть змінитися правила використання офшорів. Світові регулятори будуть набагато жорсткіше перевіряти операції з офшорними компаніями.

Бібліографічні посилання:

1. Люди, обокравшие мир. Правда и вымысел о современных офшорных зонах/ Николас Шэксон. – Москва, ИД «Коммерсантъ» ЭКСМО. – 2012. – 382 с.
2. Офшор – это не только налоговая оптимизация / Журнал «Рисковик» / Статьи / № 4. – 2012 – С. 85 - 94
3. Хачатурян Ю.А. Уменьшить налоги при помощи офшора//Журнал «Бухгалтерия. Просто. Понятно. Практично». – № 11. – 2012. – С 36-38.

Приловський Володимир Володимирович,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ «СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ»

Питанням врегулювання поняття «суб'єкт господарського процесу», і безпосередньо участі в господарському процесі фізичних осіб, які не є підприємцями, приділялася увага такими вченими, як, Беяневич В.Е., Васильєв С.В., Джунь В.В., Маутов В.К., Притика Д.М., Саніахметова Н.О. та іншими. Однак можна зазначити, що в сучасних дослідженнях розглянуто переважно окремі аспекти можливості участі громадян у господарських справах, але детального аналізу застосування норм господарського процесуального права не проводилося, особливостям участі фізичних осіб не підприємців у господарських справах належної уваги майже не приділялося.

Відомо, що господарські суди переважно розглядають спори з приводу здійснення господарської діяльності.

Відповідно до ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України до суб'єктів господарювання належать господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність